

MARIUS POVILAS ELIJAS
MARTYNENKO

praeis

TYTO ALBA

MARIUS POVILAS ELIJAS
MARTY NENKO

p r a e i s

VILNIUS 2019

Knygoje panaudotos Mariaus Povilo Elijo Martynenko,
Teodoro Grigaliūno (18 p.) ir Bertos Tilmantaitės (72 p.) nuotraukos

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

ISBN 978-609-466-382-6

© Marius Povilas Elisas Martynenko, 2019

© „Tyto alba“, 2019

Visos mano pradžios

Man patinka tie žmonės, kurių nekenčiu. Jei bandau detaliai išsinagrinėti jų elgesį, iš esmės pradedu regėti savojo atsikartojimą. Iš jų mokausi. Daugiau negu iš tų, kuriems simpatizuoju. Penktajame dešimtmetyje Sovietų Sąjungos mokslininkai slapta bandė išsiaiškinti, ar žmonės gali susilaukti palikuonių su kitais primatais. Atrodo, kad šiandien aš kartais sutinku tų eksperimentų rezultatus.

Jūrų agurkas yra toks padaras, kuris gyvena prie koralų rifų. Kartais nardytojai pasigauna jį, išspaudžia visus vidaus organus jam pro šikną ir naudoja kaip apavą. Kad nesusižeistų kojų į rifus. Po tokio panaudojimo jūrų agurkas nežūsta. Toliau gyvena bandydamas atsistatyti. Kai pagalvoju apie reinkarnacijos galimybę... esu linkėjęs žmonėms reinkarnuoti į jūrų agurką.

Dažnai prisimenu senuolį Zosimą iš „Brolių Karamazovų“. Perfrazuojant jį – jei būčiau geresnis, tai ir pasaulis aplink mane būtų geresnis. Noriu sukurti tai, dėl ko šis pasaulis taptų geresnis. Nežinau, ar menas keičia pasaulį. Negaliu palyginti pasaulio, kuriame yra menas, su pasauliu be meno. Dabar yra metas pradėti šią savo knygą.

Pornografijos tinklalapiuose labai nervina debiliškos reklamos. Viena tokių ryškiomis raidėmis klausė: „Ar tu vėl smaukaiš vienas?“ Pamatę ją, aš ir dar penki bičiai besismaukydami pusrūsyje skambiai nusižvengėm. Tokia

pastraipa galėčiau pradėti kūrinį, leisti jam vystytis. Neleisiu.

Labai ryškiai prisimenu vieną haliucinaciją prieš patenkant į Vasaros gatvę. Spektaklio metu užsimaniau į tualetą. Išėjau iš salės, perėjau holą, nulipau laiptais į tualetą. Suskaičiavau dvylika kabinų. Visos tuščios. Nuėjau iki paskutinės ir eidamas į ją prie įėjimo pamačiau stovint vyrą. Pamyžęs išėjau, jis vis dar ten stovėjo. Pamaniau, kad gal kažko laukia. Buvo atsisukęs į mane, jaučiausi stebimas. Bandydamas išeiti, priartėjau prie jo ir pamačiau, kad jis neturi veido. Lygi oda, kaip padas, jis neturėjo akių, bet jutau jo žvilgsnį. Mane išpylė šaltas prakaitas, bet šiai pastraipai irgi neleisiu vystytis.

1981 m. JAV prezidentas Carteris sakė kalbą nedideliame Japonijos universitete. Kalbą jis pradėjo papasakodamas juokelį. Visa publika leipo juokais. Nustebintas vertėjo sugebėjimų, Carteris jo paklausė – kaip jis sugebėjo tą juokelį išversti taip, kad pasiektų tokio rezultato. Galiausiai vertėjas prisipažino, kad tiesiog pasakė: „Prezidentas Carteris papasakojo juokingą istoriją. Visi turėtų tumėt nusijuokti.“

Kaip ir visoms iki tol buvusioms pastraipoms, pastarajai taip pat neleisiu vystytis, tik dabar paaiškinsiu kodėl. Dėl negalėjimo apsispręsti. Kiekvienai iš tų pastraipų turiu juodraščius, tarkime, eskizus, kuriuos galėčiau plėtoti. Bet nežinau, kaip pradėti šitą knygą. Nes kai ją iš tikrųjų pradėsiu, nebegalėsiu pakeisti pradžios.

Sunku. Vieną dieną atsikėlęs išpažįstu absurdo egzistencializmą ir rėkiu: „Dieve, kodėl tu, blet, neegzistuo-

ji?“ Kitos dienos vakare prie laužo grodamas dambreliu galiu prisiekti, kad girdžiu, kaip kažkuri dievybė juokiasi su mumis kartu.

Tie, kurie laikosi įsikibę kažkokių nuostatų, pažiūrų, man atrodo kaip idiotai, kurie yra įkalinti savo paties įvaizdžio. Tie, kurių įsitikinimai, nuomonės kinta labai greitai, – bestuburiai, moliuskai, šūdniekiai. Suvokiu, kad esu hipokritiškas. Esu moliuskas, įkalintas savo paties įvaizdžio.

Kol žodžiai yra tiesiog kalba, neapčiuopiami, atrodo, kad jie kinta kartu su manim. Parašytas žodis jau nebesikeičia. Šiandien aš galiu būti egzistencialistu, o mano parašytas žodis skelbs aistringą dievo tikėjimą. Parašysiu tekstus šioje knygoje, vienus kaip moliuskas, kitus kaip sustabarėjęs idiotas.

Aš nežinau, kurie žodžiai yra geriausi. Kol jie mano galvoje, viskas gerai. Kai reikia apsispręsti, norisi daužyt galvą į sieną. Nes nežinau, kurie iš jų yra geriausi. O norisi sukurti patį geriausią kūrinį. Nuo kurio gal net pasaulis būtų geresnis. Kartais man regisi, kad dievas dar neapsisprendė, kaip būtent sukurti šitą pasaulį. Tai, kas vyksta, vyksta tik jo galvoje, iki apsisprendimo. O kai apsispręs, tai ir tas

praeis.

Žaidžiam tikrovę?

Pabundu apsisperminęs. Iš pradžių nesuvokiu, kur esu, tada pamažu grįžta nuovoka. Briuselis, viešbutis. Kambaryje dar miegojo vengras ir makedonas. Bent jau tikiuosi, kad miegojo. Mazgodamas bybį tualetu kriauklėj galvojau apie šlapią sapną. Tai įvyko su kažkoku keistu robotu. Niekada nesu turėjęs seksualinių fantazijų su robotikos elementais.

Kurį laiką žiūrėjau į savo trauzus, kurie tapo sapnų gaudykle. Įsimintina patirtis Europos sostinėje, tarptautinėje terpėje. Sapnas – tai, ko nepriskirčiau tikrovės laukui, – turi apčiuopiamų ir nepatogių padarinių tikrovėje.

Klausiausi paskaitos, kurioje mokslininkas kalbėjo apie tai, kad išties mes visi gyvename haliucinacijoje. Smegenys nuolat patiria haliucinacijas. Kai visi sutariame dėl kokios nors haliucinacijos, pavadiname ją tikrove.

Nekalbu vien apie protinį ar dvasinį lygmenį. Apie materialią, fizinę tikrovę. Pavyzdžiui, šunys turi dvi rūšis spalvinių receptorių – žaliai ir mėlynai spalvoms. Žmonės – tris: žaliai, mėlynai ir raudonai. Visos spalvos, kurias matome, net šviesa ir judesys mums atrodo taip, kaip atrodo būtent dėl turimų regos receptorių. Vėžys maldininkas turi šešiolika šių receptorių rūšių. Galbūt šis padaras visiškai kitaip mato judesį ir šviesą. Gal jis yra objektyvesnis tikrovės vertintojas.

Persikėlus į nematerialius dalykus... Nesvarbu, kuo tikėtumėme, dukart per metus ateina diena, kai reikia

laikrodį pasukti pirmyn arba atgal. Dukart per metus įsitikinū, kad nesvarbu, kuo tikime ir koks mūsų požiūris, – jei visi kartu susitelkiame į vieną dalyką ir susitariame, tai kartu galime nuveikti kažkokį epideminį debilizmą.

Utku eskimai neturi sąvokos „pyktis“. Tahityje gyvenantieji neturi „liūdesio“ sąvokos. Kai jaučia tai, ką mes įvardytume apatiškumu, prislėgtumu, išsekimu ar niūrumu, jie tam pavartoja vieną žodį – *pe’ape’a*. Japonai žodyne turi sąvoką *arigata-meiwaku*. Tai jausmas, kai kažkas tau padarė paslaugą, kurios neprašei, ir sukėlė nesklandumą, bet iš tavęs tikimasi, kad būsi dėkingas. Šių tautų tikrovė ir jos suvokimas konstruojami kitaip nei mūsų.

Internetuose galima aptikti labai daug tyrimų, kuriais bandyta išsiaiškinti, kiek kartų per dieną žmonės meluoja. 200 kartų, pasak kai kurių tyrėjų. Apie tuziną kartų, anot kitų. Nelygu kaip apibrėšime melą. Tiesos neįmanoma rasti net kalbant apie melą.

Ligoninė, baras, striptizo klubas, vienuolynas ir teatras. Šios vietos turi vieną bendrybę. Jose vienaip ar kitaip sušvinta žmonių tikrumas. Nesukurta, nesukonstruota savastis, grynoji esmė. Tiesa, vienose vietose ryškiau apreiškiami vieni tos esmės niuansai... gyvuliškumas, žemiškumas, juodosios pusės. Bet tai yra tikra.

Bare alkoholis nutrina grimą. Ligoninėje, reanimacijos skyriuje, žmonės stoja į akistatą su savo mirtingumu. Čia bet kokia poza ar įvaizdžiai nebetenka prasmės. Striptizo klube įaudrinti vaizdų, geismų ir aistrų, apsvaigę nuo alkoholio žmonės praranda valingą siekį tramdyti savo demo-

nus. Tai gyvuliška, bet nesumeluota. Vienuolyne po dvasinių pratybų, rekolekcijų tam tikram laikui nusivalo globalizuoto gyvenimo dulkės. Grįžtama prie būties šerdies.

Ir teatras... Specialybės dėstytojas Darius Meškauskas dažnai kalbėdamas apie vieną ar kitą spektaklį pamini melo ir tiesos žaismą. Oscaro Wilde'o frazė: „Duok žmogui kaukę ir jis pasakys tau tiesą.“ Žaismas tikrovėmis. Aktorius, stovintis scenoje, gyvenantis „suvaidintoje“ tikrovėje, pasako tiesą žiūrovams, tuo metu esantiems bendrinėje tikrovėje (haliucinacijoje). Kad ir nepatogią tiesą.

Ir per šį keičiamų tikrovių žaidimą publika priima jo žodžius. Gal tik taip ir tesugeba priimti. Daugelis komikų yra ne vien sąmojingi. Geriausiai iš jų yra stebėtinai įžvalgūs socialiniai kritikai, netgi mūsų laikmečio diagnostikai. Juos vadiname komikais ir taip priimame jų sakomą tiesą. Juokdamiesi. Juokas – gynybinis mechanizmas.

Sanskrite yra žodis „lila“ – लीला. Jis nusako visą tikrovę, kosmosą kaip dieviškojo kūrybinio žaidimo rezultata. Į šį žaidimą įeina muzika, šokis, daina... Tai vienintelis būdas pabėgti nuo iliuzijos.

Žaidžiantis vaikas. Kiek teko dirbti su vaikų grupėmis stovyklose ar kūdikių namuose, vis nusistebėdavau jų gebėjimu žaisti. Jie žaidimo visata įtiki stipriau nei realiaja. Jie nesijaučia alkani, juos žaidimo įvykiai jaudina stipriau nei bendrinė tikrovė.

Toks žaidžiantis vaikas man labai primena dievą. Nes toks vaikas nuolat laviruoja tarp savo ordinarijų ir eks-

traordinariųjų galių. Štai pavyzdys: šioje visatoje dievas negali nemylėti žmogaus (remiantis katalikiškąja tikyba). Ordinariosios jo galios šioje sistemoje, šioje visatoje neleidžia jam nemylėti. Bet jis turi ir ekstraordinariųjų galių – tai reiškia, kad jis bet kuriuo metu gali pakeisti pačią sistemą, pakeisti visatą.

Nuolat žaisdamas, keisdamas tikroves, suvoki, kad daugelis dalykų yra tariami. Ekonomika, mados, politika, virtualusis pasaulis – tai mūsų susitarimai, tam tikros iliuzijos, bendrosios haliucinacijos. Kai kas jais įtiki kaip vienintele įmanoma tikrove. O žaisdamas, suteikdamas reikšmę nereikšmingiems dalykams ir atvirkščiai, matai, kaip viskas byra. Per žaidimus patiri tikruosius dalykus – tai, kas nekinta, kas esmiška.

Prieš kurį laiką sapnavau sapną, bet prisimenu ne jį, o tik žodžius, kuriuos užsirašiau atsibudęs: „Melas yra didžiausia paslauga, kurią gali padaryti tiesai.“ Ilgą laiką nesuvokiau, ką jie reiškia.

Dabar atiduodamas didesniąją savo gyvenimo dalį teatrui, pamažu pradedu suvokti. Žaidimų tikrovės yra sumeluotos. Melas, kaip žaidimo elementas. Kaip kaukė žmogui, kuris pasakys tiesą. Kaip humoro lukštas, gaubiantis komiko išsakomą įžvalgą, kuri esmiškai svarbi mums.

Žavingai keista tai, kad tikrovės ieškome ir teatre – ten, kur vaidinama. Man asmeniškai žavingai keista ir tai, kad nesusijaudinu matydamas robotus, bet sapne su vienu taip gerai pasikirkinau, kad net apsisperminau realybėje. Ir šis šlapias sapnas priminė kitą, iš kurio prisimenu tik žodžius. Išlieka jie, tikrovė ir žaismas.

Čia paprastai pateikiamas trumpas autoriaus veiklos, pasiekimų ir gyvenimo aprašas. Bet visa tai lengva rasti internete ir nėra itin įdomu. Marius Povilas Elijas Martynenko, 26 metai, 58 kilogramai, 168 centimetrai (knygos leidimo metais). Aktorius, dramaturgas, poetas, (ex)barmenas, įgarsintojas, tinklaraštininkas. Mėgstamiausias užsiėmimas laisvalaikiu – išlikti. „Praeis“ – antroji autoriaus knyga.

Autorius tikisi, kad skaitydami šią knygą patirsite malonių ir / ar prasmingų akimirky.

ISBN 978-609-466-382-6

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt